

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

ВИПУСК 69

31 березня 2021 р.

м. Переяслав

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
**«ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ І ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

31 березня 2021 року

Вип. 69

Збірник наукових праць

Переяслав – 2021

УНИВЕРСИТЕТ ГРИГОРИЯ СКОВОРОДЫ
В ПЕРЕЯСЛАВЕ

Совет молодых ученых университета

Материалы
Международной научно-практической интернет-конференции
**«ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ»**

31 марта 2021 года

Вып. 69

Сборник научных трудов

Переяслав – 2021

УДК 001+37(100)
ББК 72.4+74(0)
Т 33

Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2021. Вип. 69. 474 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Дашкевич Є.В. – кандидат біологічних наук, доцент (Білорусь)

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В.М. – кандидат педагогічних наук

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Садиков А.А. – кандидат фізико-математичних наук, доцент (Казахстан)

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Халматова Ш.С. – кандидат медичних наук, доцент (Узбекистан)

Юхименко Н.Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій

©Автори статей
©Рада молодих учених університету
©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

ПОСТАТЬ О.КОНИСЬКОГО В ПАМ'ЯТІ ЙОГО СУЧАСНИКІВ

У статті представленні погляди сучасників видатного українського діяча О. Кониського на його суспільно-політичну, культурницьку та наукову діяльність. Акцентується увага на пам'яті про постать О. Кониського та його відстоювання інтересів українства.

Ключові слова: *О. Кониський, пам'ять, культурна діяльність, спогади.*

The article presents opinions of contemporaries of the outstanding Ukrainian personality O. Konyskyi on his socio-political, cultural, and scientific practice. Attention is focused on the memory of O. Konyskyi's personality and his promotion of Ukrainians' rights.

Key words: *O. Konyskyi, memory, cultural activity, remembrance.*

Актуальність теми дослідження. Ідеї та діяльність інтелектуальної еліти мають надзвичайно важливе значення для розвитку нації. При цьому варто пам'ятати та аналізувати діяльність представників попередніх поколінь.

Мета дослідження. Проаналізувати збереження пам'яті про О. Кониського в спогадах та інших працях його сучасників.

Історіографія проблеми. Діяльність О. Кониського, його погляди на майбутнє України стали сферою зацікавлень історика І. Гирича [1]. С. Іваницька аналізує відображення постаті О. Кониського у публіцистиці С. Єфремова як видатного «шевченкознавця» та майстра поетичної діяльності [6] та ін.

Виклад основного матеріалу. Однією із видатних особистостей XIX століття сміло можна вважати відомого українського громадського діяча, – Олександра Яковича Кониського, який протягом всього свого життя плекав великі надії на самостійне майбутнє українського народу. Він поєднував в собі інтелект, оригінальне мислення, чітко визначені позиції і орієнтири стосовно майбутнього самостійництва України. Тому й не дивно, що сучасники згадують його діяльність в різних сферах, як справжнього борця за інтереси і соборницьке майбутнє України.

Молоді роки Олександра Яковича вирізнялися доволі активною науково-освітньою діяльністю. Починаючи прокладати пласт освіти і науки для майбутнього покоління, він і сам пройшов непростий шлях на ниві літературної, просвітньої та громадської діяльності. Відомий український історик М. Грушевський згадував, що О. Кониський «...в 1850-х роках попав під вплив полтавського українського кружка і... завзято почав працювати над народною освітою українською» [3, с. 322]. Він зауважив, що відколи О. Кониський з 1872 р. став жити в Києві, то став одним із активних діячів українського руху. При цьому він виступав на захист українського слова на сторінках тогочасної преси, зокрема і в Галичині.

Окремі сюжети із життя О. Кониського в Києві згадував також відомий громадсько-політичний діяч та його товариш – С. Єфремов. Увагу привертає детальний опис його місця проживання на Бібіковському бульварі. Зокрема він записав, що «пройшовши двором та дерев'яними кладками, ми по сходах у куточку двора зійшли на другий поверх і вступили в світлицю, в якій мешкав Кониський, окремо від родини... Великий письменний стіл. Кілька шахв з книжками з написом «книг з дому не даю», по стінах – великий портрет архієпископа Юрія Кониського та менші – Шевченка, Федьковича» [5, с. 374]. С. Єфремов зауважив, що Олександр Якович був цікавим співрозмовником, тому в нього часто гостювали як кияни так і приїжджі люди різного віку, поглядів і становища. Тому й не дивно, що з 1895 р. і сам Єфремов часто став бувати в гостях і зустрічати там багатьох українських діячів, зокрема І. Стешенка, М. Міхновського, Є. Чикаленка, О. Черняхівського та ін. [5, с. 374-375]. При

цьому він високо цінував «служіння рідній справі», яке своєю діяльністю демонстрував О. Кониський, іноді вдаючись можливо до гострої критики інших сильних індивідуальностей українського руху, зокрема М. Драгоманова, І. Франка та ін. Водночас в його будинку «завжди горів огонь великої любові до України, часом один-єдиний навкруги, і не дивно, що ми злітали на той огонь, і багато в особисто хороших вечорів і за роботою, і за розмовами, і за товариськими жартами пережив у тій пам'ятній світлиці, багато й тривожних ночей пересидів над ліжком хворого, в якому бачив не тільки вчителя, а й особисто дорогу людину» [5, с. 378]. С. Єфремов цінував О. Кониського не тільки як патріота своєї країни, але й вірного та широкого друга, який завжди підтримував і давав слушну пораду.

Не тільки С. Єфремов так тепло згадував про дім свого наставника. Відомий український публіцист й громадський діяч О. Лотоцький також із великою теплотою і шаную згадував відомий будинок на Бібіковському бульварі, де проживав О. Кониський і зазначав, що «його кімната... була для мене тим місцем, куди я приносив свої радості і жалі з приводу сучасний подій українського життя. Підходячи до воріт, я вже почував себе в атмосфері тої лабораторії української думки й акції, що викликає спротив з боку темних сил, але отверто змагає перемогти ті сили...» [7, с. 176-177]. Отже, всі хто приходив до Олександра Яковича, відчували реальний дух українського життя, його непересічну самобутність та теплу атмосферу в колі друзів.

О. Лотоцький у спогадах акцентував увагу переважно на україноцентричних сторінках діяльності в роки столичного життя О. Кониського. Він згадував, що «у 80-х та майже до кінця 90-х років нитки української справи були в руках Кониського, що в переведенню справ своєї ініціативи умів використовувати ясний і далекоглядний політичний розум Антоновича. З якимсь дивним чуттям умів він знаходити співчуваючі елементи, умів роздмухати іскру там, де вона пригасла в епігонах давнішнього українського руху, і зацепити українську ідею в новому поколінню, особливо в кругах молоді, серед якої він своєю живою, енергією вдачею видавався наймолодшим» [7, с. 175-176]. І справді, О. Кониський міг зацікавити своїми оригінальними й не пересічними ідеями саме молодь, яка мала проукраїнські орієнтири та мріяла жити в самостійній Україні. Тому, не дивно, що О. Лотоцький, після смерті Олександра Яковича, написав у своїх споминах, що «не знав людини, що більше, ніж він, жила життям батьківщини, страждала її горем, була щаслива з її щастя. Можна любити Україну так, як її любив Кониський – але більше як він – любити не можна» [5, с. 176]. До останніх хвилин життя О. Кониський постійною своєю працею залишався організатором і натхненником діяльності українців на користь національної справи.

Варто зазначити, в 1901 р. вийшов друком окремих випуск «Записок НТШ» присвячений пам'яті О. Кониського, де в словах присвяти його характеризували як «останнього з основателів Товариства імені Шевченка, його почесного й дійсного члена, постійного співробітника «Записок» [2]. Окреслюючи різні аспекти буття О. Кониського в Києві М. Грушевський зазначав, що «окрім української літературної й громадської діяльності він брав широку участь у тодішній російській ліберальній пресі, виступаючи також в інтересах українства, разом грав визначну роль в громадському житті міста Києва, як член міської ради, від 1878 р. Вісімдесяті роки принесли багато прикростей Кониському. На ґрунті господарки м. Києва Кониський, заступаючи в інтересах міських фінансів, придбав багато ворогів, а боротьба з ними привела його до конфлікту з українськими реакційними елементами. На Кониського пішли брудні брехні...» [2, с. 3]. М. Грушевський, знову ж таки, чітко відобразив свідому громадську позицію Олександра Яковича, який навіть маючи велику та перспективну посаду в столиці, знову ж таки не мовчав, а голосно заявляв про свою позицію щодо українства. Звісно, таке бачення Олександра Яковича призводить до нового політичного процесу, який відбувся 1885 року. За свій самостійницький нахил, йому загрожувало чергове заслання. При цьому М. Грушевський наголошує, що О. Кониський – це «патріот що любив щиро свій народ і жив його інтересами, його радостями й лихом» [2, с. 13]. Михайло Сергійович визнає О. Кониського як одного із найзначніших діячів в історії України XIX ст.

Є. Чикаленко згадуючи своє спілкування з О. Кониським наголошував, що його «можна поставити, по світогляду, посередині між Антоновичем і Житецьким, бо він не був «українофілом», а справжнім українцем, але виключно культурником» [8, с. 244]. Євген Харлампович згадував, що він прагнув організувати свідомих українців в одну громаду з усіх просторів Російської імперії, тобто був одним із ініціаторів заснування Загальної української безпартійної демократичної організації, хоча його і не обрали почесним членом або ж просто до складу ради. В той же час зауважував, що О. Кониський проявляв велику зацікавленість українським рухом і мав тісні контакти з молоддю, зокрема з духовної семінарії та академії, але через непросту вдачу часто такі контакти з його учнями потім обривалися [8, с. 244].

Чикаленко цінував те, що О. Кониський своєю щирою працею докладав багато зусиль для українського відродження.

Сучасна дослідниця С. Іваницька [6] аналізує публіцистику С. Єфремова і звертає увагу, що він «указував на видатне значення праць О. Я. Кониського в галузі шевченкознавства, визнавав його засновником цього дослідницького напрямку літературознавства, вважав одним із «визначних майстрів художньої прози». Яскравою та цікавою сторінкою життя Олександра Кониського, можна вважати його поетичну діяльність, про яку і згадували після смерті його сучасники. На сторінках української газети «Рада» С. Єфремов опублікував статтю «Трудівник передсвітньої доби» на 10-ті роковини смерті Олександра Яковича [4]. Висвітлюючи його літературну діяльність він зазначив, що «Кониський співець не минулого, колишнього й забутого, а сучасного», окрім того в його творах чітко простежується, що «рідний край і народ – це його герої...» [4, с. 2]. Переважно вся поетична творчість Олександра Кониського була присвячена Батьківщині, в свої ямби та хорей він вкладав безмежну любов до рідного краю, надію на вільне, самостійницьке життя.

Отже, ставлення сучасників О. Кониського до його діяльності було досить різностороннім. Більшість із них відзначали його активну культурну і суспільно-політичну діяльність на захист інтересів українства в складних імперських умовах. Ініціатива, організаційна діяльність, постійна праця на благо загальноукраїнських інтересів були підставами визнати, що він був одним із провідних діячів українського руху другої половини ХІХ ст. Варто зазначити, що Олександр Якович був не тільки визначним «героєм» свого часу. І на сьогодні його неосяжний пласт наукової, культурницької та політичної роботи залишається досить актуальним, респектабельним й дискусійним серед сучасних дослідників.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Гирич І. Олександр Кониський – батько українського самостійництва. *Між наукою та політикою. Історіографічні студії про вчених-концептуалістів*. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2012. С.53-84.
2. Грушевський М. Памяти Олександра Кониського. Записки наукового товариства імені Шевченка. Львів, 1901. Т.39. С. 1-14.
3. Грушевський М. Твори: У 50 т. / Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін. Львів: Світ, 2002. Т.3. 2005. 792 с.
4. Єфремов С. Трудівник передрозсвітньої доби. На 10-ті роковини смерті Олександра Кониського (29 ноября, року 1900). Рада. 1910. ч. 272. С.2.
5. Єфремов С. Щоденник. Про дні минулі (спогади). Київ: Темпора. 2011. 792 с.
6. Іваницька С. Постать Олександра Кониського у публіцистиці Сергія Єфремова 1900-1919 років. *Сіверянський літопис*. 2015. №4. С.157-176. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Ivanytska_S/Postat_Oleksandra_Konyskoho_u_publitsystytsi_Serhii_Yefremova_1900_-_1919_rokiv.pdf
7. Лотоцький О. Сторінки минулого. Ч.1. Варшава: Друк оо Василян у Жовкві. 1932. 286 с.
8. Чикаленко Є. Спогади (1861 – 1907). Нью-Йорк, 1955. 502 с.